

13. Уткин, Э. А. Основы мотивационного менеджмента [Текст] / Э.А. Уткин – М. : Тандем, 2000. – 352 с.

14. Сивый, В. Мотивация и стимулирование труда в условиях рынка [Текст] / В. Сивый, А. Жадан // Бизнес-информ. – 1996. – №16. – С. 43-45.

Отримано 15.09.2009. ХДУХТ, Харків.

© Д.С. Філіпська, 2009.

УДК 347.191.11 (477)

В.В. Віннікова, асп.

КОРПОРАЦІЇ В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ТА РОЗВИТКУ

Розглянто особливості створення та розвитку корпоративного сектору економіки України в процесі переходу до ринкових відносин.

Рассмотрены особенности создания и развития корпоративного сектора экономики Украины в процессе перехода к рыночным отношениям.

The features of creation and development of corporate sector of economy of Ukraine are considered in the process of passing to the market relations.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасна економіка України функціонує за ринкових відносин, основною ознакою яких є розвиток корпоративного сектору. Формування корпоративного сектору національної економіки відбувалось у процесі приватизації. В Україні, як і у інших країнах СНД, і дотепер спостерігається розвиток корпоративних структур.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами створення та розвитку корпорацій присвячено праці Самуельсон П., Нордхауз В., Бансал В., Маршал Д., Ансофф І., Рудинська О.В., Євтушевський В.А. та ін. Незважаючи на численні дослідження питання створення та розвитку корпорацій в Україні, існує багато питань пов'язаних з законодавчою базою та особливостями розвитку корпорацій, що доводить доцільність подальших досліджень.

Мета та завдання статті. Визначити сутність поняття “корпорація”, особливість створення корпорацій в Україні згідно з діючим законодавством. Розглянути динаміку розвитку акціонерних товариств в період з 2001-2008 рр.

Виклад основного матеріалу дослідження. Незважаючи на зростання ролі корпоративного сектору у розвитку національної еко-

номіки, слід зазначити, що і досі не існує його єдиного визначення поняття «корпорація» (табл. 1).

Таблиця 1 – Тракткування поняття «корпорація»

Автор	Визначення
Господарський кодекс України	Корпорація – договірне об'єднання, створене на основі поєднання виробничих, наукових і комерційних інтересів підприємств, що об'єднались, з делегуванням ними окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників органам управління корпорації.
Кукура С.П.	Корпорація – складна соціально-економічна та технічна система, яка інтегрує різномірні ресурси і чинники, людей, підприємства, які об'єднались для здійснення спільної діяльності та досягнення загальних цілей
Брігхем Ю., Хюстон Дж.	Корпорація – відповідним чином оформлена та зареєстрована економічна одиниця, чії активи відособлені від особистої власності власників та менеджерів
Тьюлз Р., Бредлі Е.	Корпорація – підприємницька організація, визнання юридичною особою, яка має обмежену відповідальність і необмежений термін існування та засновується на основі статуту

Так, корпорація визначається як «економічна одиниця», «соціально- економічна та технічна система», «певна група осіб», тощо.

На підставі узагальнення існуючих точок зору визначено два основні напрями дослідження корпорації: а) як форми підприємництва; б) як вид об'єднань підприємств.

З огляду форми виділяють організаційну та організаційно-правову форми підприємництва. Слід зазначити, що вони є різними. Так, на додаток до особливостей з утворення, ступеня контролю з боку власника, оподаткування та ін. ознак, що є характерними ознаками для виділення різних організаційних форм підприємництва, організаційно-правова форма здійснення підприємництва передбачає і певний право-

вий режим організації, діяльності та ліквідації господарюючих суб'єктів.

З урахуванням основних ознак, як основні організаційні форми здійснення підприємництва, виділяють одноосібне підприємство, партнерство та корпорація. Вивчаючи характеристики організаційних форм підприємництва дослідники зазначають, що кожна з них має певні особливості (табл. 2) [1].

Щодо корпорацій, то для них, як позитивне, виділяють можливість швидко мобілізувати капітал, обмеженість відповідальності власників та відсутність у зв'язку з цим ризику майнових втрат, значний термін існування господарюючого суб'єкта тощо. Проте, порівняно з іншими організаційними формами організації підприємництва, утворення корпорацій вимагає значних зусиль та матеріальних витрат, швидкість їх адаптації до зовнішнього середовища є низькою, структура управління – багаторівнева та складна.

Таблиця 2 – Характеристики організаційних форм підприємництва

Ознаки	Одноосібне підприємство	Партнерство	Корпорація
1	2	3	4
Складність утворення	Простота і легкість утворення, низькі витрати на оформлення	Простота і легкість утворення, низькі витрати на оформлення, договір між учасниками	Вимагає значних зусиль і матеріальних витрат, що пов'язано зі спеціальним законодавчим регулюванням
Здатність мобілізації капіталу	Обмежена розмірами заощаджень власника	Збільшує можливість залучення капіталу шляхом об'єднання заощаджень учасників	Залежить від організаційно-правової форми корпорації, ступеня розвитку фондового ринку, висока

Продовження табл. 2

1	2	3	4
Відповідальність власника	Повна по всіх зобов'язання, включаючи майно	Залежить від форми партнерства	Обмежена вартістю цінних паперів
Контроль з боку власників	Повний над усією діяльністю	Розділена між учасниками	Відповідно до частки власності
Тривалість існування	Обмежена тривалістю життя власника	Залежно від угоди між партнерами	Необмежена
Оподаткування	За ставкою податку на прибуток	За ставкою податку на прибуток	За ставкою податку на прибуток та ставкою податку на особисті прибутки
Швидкість адаптації до зовнішнього середовища	Висока	Середня	Низька

Згідно з діючим законодавством корпоративні підприємства, що створюються у формі господарського товариства, представлені у наступних організаційно-правових формах: акціонерне товариство, товариство з обмеженою відповідальністю, товариство з додатковою відповідальністю, повне товариство, командитне товариство [2]. Незважаючи на те, що господарські товариства згідно з діючим законодавством належать до корпоративних підприємств, не всі вони відповідають ознакам корпорації. З цього приводу відзначимо наступне. Досліджуючи проблеми розвитку корпоративного сектору вітчизняні науковці здебільшого акцентують увагу на акціонерних товариствах та ототожнюють корпорацію з акціонерним товариством. Вважаємо такий підхід помилковим та таким, що обмежує склад учасників корпоративного сектору. Така наша позиція ґрунтується на дослідженні економічних та правих засад формування корпоративних форм організації бізнесу.

**Таблиця 3 – Динаміка підприємств
за організаційно-правовою формами господарювання**

Показник	Рік				У % до 2006 р.		
	2006	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Разом, од.					105,8	110,9	114,8
Акціонерне товариство	33976	33084	31993	31100	97,4	94,2	91,5
З них:							
відкрите	11345	10895	10406	10058	96,0	91,7	88,7
закрите	21948	21503	21098	20502	98,0	96,1	93,4
Товариство з обмеженою відповідальністю	325925	351750	381205	404525	107,9	117,0	124,1
Товариство з додатковою відповідальністю	700	696	730	761	99,4	104,3	108,7
Повне товариство	1997	1985	1948	1939	99,4	97,5	97,1
Командитне товариство	690	673	654	642	97,5	94,8	93,0

Зокрема визначено, що за різних трактувань сутності «корпорації» підґрунтям формування та розвитку корпоративного управління є корпоративна власність. За використання понять «державна корпоративна власність», «комунальна корпоративна власність», «корпоративне підприємство» та численних робіт, в яких досліджено особливості формування корпоративної власності в Україні, у законодавчо-правовій базі України поняття «корпоративна власність» не використовується, а застосовується поняття «корпоративні права», що згідно з ч.1 ст. 167 Господарського кодексу України трактуються як «права особи, частка якої визначається у статутному фонді (майні) юридичної особи, що включають право на участь цієї особи в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) даної організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також інші права, передбачені законом та статутними до-

кументами». Характеристика «корпоративних прав» розширює межі підприємств корпоративного типу та дозволяє до означеної групи включити не лише акціонерні товариства, але й товариства з обмеженою відповідальністю, що підпадають під означені умови.

Таким чином, з огляду форм існування підприємництва (організаційної та організаційно-правової) до корпорацій слід віднести акціонерні товариства та товариства з обмеженою відповідальністю, у яких існує чітке розмежування між власником та особами, що здійснюють управління підприємством.

Дослідження динаміки розвитку акціонерних товариств та товариств з обмеженою відповідальністю за період 2001-2008 рр. дозволили дійти висновку щодо зниження загальної кількості акціонерних товариств та зростання товариств з обмеженою відповідальністю (табл. 3).

Так, за даними статистики станом на початок 2009 р. загальна кількість акціонерних товариств в Україні становила 31100 суб'єкта господарювання, тобто порівняно з аналогічним періодом 2006 р. скоротилась на 8,5%. За скороченням кількості акціонерних товариств спостерігається значне зростання товариств з обмеженою відповідальністю. За аналізований період їх кількість зросла в 1,2 рази та склала на початок 2009 р. 404525 суб'єктів. Українське законодавство розглядає корпорації не лише як підприємства, що відповідають визначеним ознакам організаційної та організаційно-правової форм існування, але й як добровільне договірне об'єднання підприємств.

Слід відзначити, що розгляд корпорації через призму об'єднання підприємств цілком відповідає сприйняттю їх як форми організації великомасштабного виробництва у країнах з розвиненою ринковою економікою (табл. 4 [3]).

Таблиця 4 – Розвиток корпорацій за окремими країнами світу

Країна	Питома вага корпорацій	Рік				
		2005	2006	2007	2008	2009
1	2	3	4	5	6	7
США	У загальній кількості підприємств, %	32,5	34,9	37,6	58,9	59,7
	У загальних обсягах продажів, %	68,9	72,8	74,3	80,7	85,9
Німеччина	У загальній кількості підприємств, %	23,0	25,3	27,5	38,9	40,8
	У загальних обсягах продажів, %	27,4	32,1	53,8	59,7	65,4

Продовження табл. 4

1	2	3	4	5	6	7
Франція	У загальній кількості підприємств, %	20,9	22,7	34,3	36,2	38,7
	У загальних обсягах продажів, %	20,3	25,6	30,9	35,3	42,9
Японія	У загальній кількості підприємств, %	37,4	39,5	31,7	45,9	56,8
	У загальних обсягах продажів, %	65,2	68,4	72,8	77,4	80,1

Таблиця 5 – Динаміка об'єднань підприємств

Показник	Рік				у % до 2006 р.		
	2006	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Разом					105,8	110,9	114,8
Асоціація	2751	2841	2953	3057	103,3	107,3	111,1
Корпорація	824	842	849	862	102,2	103,0	104,6
Консорціум	80	84	84	89	105,0	105,0	111,3
Концерн	406	403	400	396	99,3	98,5	97,5
Інші об'єднання юридичних осіб	1971	1880	1774	1717	95,4	90,0	87,1

У провідних країнах питома вага корпорацій у загальній кількості підприємств становить від 30 до 60%, в загальних обсягах продажів – від 43 до 86%. Щодо України, то через обмеженість інформації можна дослідити лише динаміку кількості корпорацій. Так, згідно з даними Держкомстату, станом на початок 2009 р. загальна кількість корпорацій в Україні становила 862 суб'єкта. У динаміці їх кількість порівняно з 2006 р. зросла на 4,6%. Більш високі темпи росту зафіксовано по таких типах об'єднання підприємств як «асоціації» та «консорціум» (табл. 5).

Висновки. Таким чином, на підставі всього зазначеного вище можна зробити висновок щодо необхідності дослідження проблем розвитку національного корпоративного сектору, адже, незважаючи на проблеми сьогодення, світові тенденції свідчать, що корпоративна форма організація бізнесу є провідною.

Список літератури

1. Плотніков, О. В. Фінансовий менеджмент у транснаціональних корпораціях [Текст] / О. В. Плотніков. – К. : Кондор, 2004. – 252 с.

2. Полонский, В. Г. Корпоративное управление в непроизводственной сфере [Текст] / В. Г. Полонский, С. В. Белоусова, А. М. Белоусов. – Херсон: ОЛДИ-плюс, 2003. 460с.

3. Статистична інформація щодо форми організації великомасштабного виробництва у країнах з розвинутою ринковою економікою [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <[http:// www.ft.com](http://www.ft.com)>.

Отримано 15.09.2009. ХДУХТ, Харків.

© В.В. Віннікова, 2009.

УДК 658.6/9:339.747

І.В. Зінов'єва, асп.

ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ АНТИКРИЗОВОЇ СТРАТЕГІЇ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуто основні підходи до формування стратегії підприємства в умовах кризи, розроблено схему формування антикризової стратегії торговельного підприємства.

Рассмотрены основные подходы к формированию стратегии предприятия в условиях кризиса, разработана схема формирования антикризисной стратегии торгового предприятия.

The basic going is considered near forming of strategy of enterprise in the conditions of crisis, the chart of forming of anticrizis strategy of point-of-sale enterprise is developed.

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сьогоднішній день в Україні спостерігається нестабільна політична ситуація. Поглиблену ситуацію, крім іншого, ще й економічна криза, що останнім часом набуває світових масштабів. Про це свідчать такі фактори, як уповільнення зростання грошової маси, зменшення обсягів випуску продукції, інфляція, недовіра до банків.

В умовах негативних змін у зовнішньому середовищі, що загрожують нормальному функціонуванню підприємств, діяльність яких характеризується низькою ефективністю, наявністю проблем у здійсненні інвестиційної політики, втратою конкурентоспроможності на ринку товарів і послуг, актуальним стає необхідність розробки і впровадження стратегії виведення підприємства з кризового стану.

Відновлення платоспроможності та фінансової стійкості підприємств торгівлі необхідно здійснювати за допомогою антикризової